

СУТНІСНИЙ ВИМІР ДОКТРИНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Марат Петрович КОВАЛЬ,
кандидат юридичних наук,
суддя П'ятого апеляційного
адміністративного суду

Доктрина адміністративного судочинства є складовою частиною сучасної правової науки, що займається дослідженням принципів, норм та інститутів, які регулюють діяльність адміністративних судів (йдеться про національний контекст, оскільки є різні моделі адміністративного судочинства, зокрема, коли цю форму правосуддя здійснюють загальні суди). Ця доктрина базується на комплексному підході до вивчення судового процесу у справах, пов'язаних із публічними правовідносинами, зокрема між громадянами та органами публічної влади.

Доктрина адміністративного судочинства є важливим елементом забезпечення права на справедливий суд, адже саме вона визначає правові підходи до вирішення конфліктів, що виникають у публічно-правовій сфері.

Ведучи мову про сутнісний аспект доктрини адміністративного судочинства, слід вказати, що ця доктрина охоплює основні положення та принципи, що визначають організацію та функціонування адміністративного судочинства. Основна мета цієї доктрини полягає в забезпеченні ефективного правового захисту громадян від неправомірних дій або бездіяльності органів публічної влади.

Сутність цієї доктрини проявляється у:

- правовій основі адміністративного судочинства: вона включає сукупність правоінтерпретаційних положень приписів законодавчих актів, підзаконних нормативних актів, судової практики та доктринальних положень, які визначають порядок розгляду адміні-

стративних справ, створюючи правову базу для забезпечення захисту прав і свобод громадян;

- принципах адміністративного судочинства: ключові принципи включають верховенство права, рівність учасників процесу, справедливість та безсторонність судового розгляду, доступність судочинства. Ці принципи сприяють реалізації права на справедливий судовий розгляд;

- інститутах адміністративного судочинства: доктрина визначає зміст та спрямованість окремих інститутів адміністративного судочинства.

Доктрина адміністративного судочинства – це сукупність наукових поглядів, концепцій та ідей, які відображають розуміння сутності, механізму та функцій адміністративного судочинства. Вона є динамічною системою, що постійно розвивається під впливом змін у суспільстві, законодавстві та судовій практиці.

Узагальнюючи наукові положення про осмислення правової доктрини як явища національного права, слід вказати, що доктрина адміністративного судочинства має кілька ключових характеристик (у тому числі й в аспекті забезпечення правопорядку).

1. Забезпечення контролю за діяльністю органів влади. Адміністративні суди відіграють важливу роль у забезпеченні законності в публічному адмініструванні, виступаючи як механізм контролю за рішеннями та діями (бездіяльністю) державних органів та їх посадових осіб. Доктрина адміністративного судочинства формує ті положення, що й визначають діяльність адміністративних судів, зокрема, й через законотворчу діяльність.

2. Захист прав громадян. Однією з основних функцій адміністративного судочинства є забезпечення захисту прав і свобод фізичних та юридичних осіб у відносинах із органами публічної влади.

3. Суб'єктна специфіка. Адміністративне судочинство має свою особливу суб'єктну структуру. Суб'єктами є з однієї сторони органи публічної адміністрації (державні органи, органи місцевого самоврядування), а з іншої — громадяни, фізичні та юридичні особи.

Окремо слід вказати, що публічно-правовий спір розглядається спеціальним суб'єктом – адміністративним судом.

4. Процесуальна специфіка. Процес у адміністративному судочинстві відрізняється певними особливостями порівняно з іншими видами судочинства. Він має спрощений характер та передбачає можливість захисту публічних інтересів.

Висвітлюючи сутнісний аспект доктрини адміністративного судочинства, не можна не вказати на роль та значення доктрини в сучасній правовій системі. Доктрина адміністративного судочинства відіграє важливу роль у становленні та розвитку правової держави, оскільки забезпечує баланс між правами громадян та інтересами держави. Вона сприяє ефективній реалізації принципу верховенства права, що є основою правової системи України. Так, відповідно до ст. 8 Конституції України «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» [1], а згідно зі ст. 3 Основного закону «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави...» [1].

Адміністративне судочинство є однією з найважливіших галузей судової системи. Воно покликане забезпечити захист прав і свобод громадян від сваволі органів державної влади та місцевого самоврядування. Доктрина адміністративного судочинства формує теоретичні засади цієї галузі права, визначаючи її мету, принципи, завдання та інститути.

Значення доктрини адміністративного судочинства полягає в тому, що вона:

- забезпечує прогнозованість судових рішень, оскільки базується на сталих принципах та підходах;

- сприяє розвитку судової практики та забезпеченню єдності у застосуванні законодавства;

- впливає на розвиток законодавства, зокрема через розробку рекомендацій для вдосконалення правового регулювання адміністративних процесів.

Таким чином, доктрина адміністративного судочинства є важливим елементом сучасної правової системи, яка забезпечує ефективний захист прав громадян у відносинах із органами публічної влади. Її основою є принципи законності, справедливості та верховенства права. Розвиток цієї доктрини є невід'ємною частиною удосконалення системи правосуддя в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.